

Starší doba železná – magie vzorů a moc přípitku

Hluboká mísa – terina pocházející z kostrového hrobu ze Suchdola, Gagarinovy ulice má inventární číslo A 210 235. Nádobu představuje jednu z nejkrásnějších ukázek halštatské keramiky zdobené malováním ve sbírkách Muzea hlavního města Prahy. Černou geometrickou výzdobu na oranžovém povrchu tvoří linie, šrafování, trojúhelníky a tečky. Výška nádoby je 17,8 cm a průměr jejího okraje 20,5 cm.

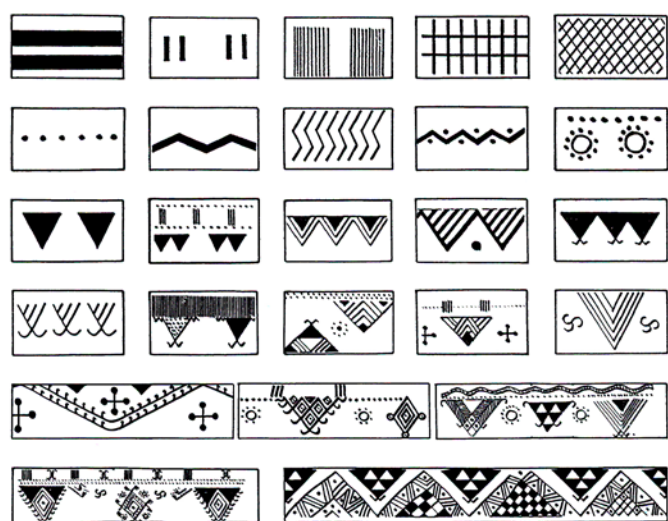

Patrně nejpůsobivější keramika z pravěku pochází se starší doby železné – tzv. halštatského období (800–480 př. n. l.). Sytě červený nebo oranžový povrch nádob je zdoben složitými geometrickými vzory, které věci neznalého pozorovatele snad mohou přivést k dojmů, že se jedná o motivy z indiánských textilií. Přitom malíři těchto nádob jsou často označováni za předky Keltů, jejichž krajina je pohřbena mimo jiné i pod moderní zástavbou Prahy.

Efektív výzdoba se zpravidla nachází na dobře viditelných částech nádob. Malované linie tvoří různé klikatky, trojúhelníky, kosočtverce a další tvary. Jejich pestrou škálu představuje tabulka, převzatá z práce D. Kouteckého o malované keramice z roku 2001. Protože v ideovém světě navazujeme plynule na dobu bronzovou, najdeme zde i sluneční motivy. Umění malovat keramiku bylo v halštatském období rozšířené i v dalších zemích a často se uvažuje dokonce o i tom, jaký vliv měla tzv. řecká geometrická keramika na vlastní keramiku halštatskou.

Nikoho asi nepřekvapí, že se tento výmluvný projev populace doby železné snaží co nejpečlivěji vědecky vytěžit a „rozvyprávět“ už řada generací archeologů. Je přitom pozoruhodné sledovat, kolik se tak dovidáme i sami o sobě – v první polovině 20. století se diskuse vedla nad etnickým původem tvůrců malované keramiky, pak přišly teorie založené na šíření dané keramiky obchodem a v nedávné době se objevily i studie o symbolickém až magickém významu malovaných vzorů. Dnes pomocí moderních metod zjišťujeme i poměrně nečekané skutečnosti. Známe dokonce i nálezkovou situaci, kdy do malované nádoby byly uloženy orgány zemřelého.

Množství malované keramiky v muzejních sbírkách by mohlo vyvolat dojem, že se daný výtvarný projev soustředil jen na výrobky z pálené hlíny. Jakým překvapením pak bylo, když se v solných dolech v hornorakouském Halštatu objevily zakonzervované kusy tehdejších textilií s podobnými vzory jako na keramice! Omezená životnost výrobků z organických hmot v běžných půdních podmínkách tak přenechává naší představivosti, kde všude mohly být podobné výtvarné prvky uplatňovány (dřevo, výzdoba domů, ...).

Vzorník výzdoby malované keramiky doby halštatské z Čech (podle Venclová ed. 2008).

Hluboká mísa neboli terina oblé profilace byla objevena ve fragmentech při archeologickém výzkumu Muzea hlavního města Prahy v roce 2000 v Praze-Ďáblicích. Terina má typické odsazené kuželovité hrdlo a malé „nepravé“ ucho (ucho je k nádobě připojené celé, bez mezery). Černě malované motivy trojúhelníků, vyplňovaných pásů a slunce jsou nanášeny na červeném podkladu. Výška nádoby je 20 cm, průměr jejího ústí činí 19,5 cm (inv. č. A 209 524).

Mísa z Prahy-Střešovic byla nalezena v kostrovém hrobu v zaniklé cihelně pana Hnáta. Mísa má povrch ošetřen tuhou, což je kromě několikrát zmíněného malování další velmi oblíbený způsob zdobení nádob, který známe už předchozí doby bronzové. Tuhování nádobám propůjčovalo stříbřitý lesk, což působilo obzvláště efektně dohromady s jemnou rytou výzdobou. Mísa má průměr 26,6 cm a výška nepřesahuje 7 cm (inv. č. A 1243).

Moc přípitku

Stejnou kreativitu jako v případě výzdoby vložili hrnčíři doby železné i do tvarového spektra nádob. Zastavme se krátce u koflíků s převýšenými uchy. Na obrázku je vidět trojice koflíků bylanské kultury doby halštatské, z nichž dva pocházejí z archeologického výzkumu Muzea hlavního města Prahy v Ďáblicích. Účel těchto nádob se dá dobře pochopit z jejich tvaru, výrazná profilace ucha pak zdůrazňuje jejich mimořádný charakter. Hodování a ceremoniální přípitek, ke kterému byly podle všeho tyto koflíky určeny, představoval v prehistorickém i starověkém světě klíčový prostředek k navazování a udržování vztahů mezi živými. Podle celé řady indicií věříme, že jejich význam smrti neztrácel. Velkou oblibu měly alkoholické nápoje – doloženu máme v době halštatské např. medovinu, ale vzhledem ke stoupajícím obchodním a diplomatickým vztahům s mediteránním prostředím připadá v úvahu i víno.

Soubor keramických koflíků s převýšenými uchy z pražských pohřebišť doby halštatské (800–480 př. n. l.; zleva: inv. č. A 209 666; A 124 048; A 209 538).

Literatura:

Arnold, B.: 'Drinking the Feast': Alcohol and the Legitimation of Power in Celtic Europe. Cambridge Archaeological Journal, 9(1), 1999, 71–93. (Online doi: 10.1017/S0959774300015213)
Venclová, N. ed.: Archeologie pravěkých Čech 6. Doba halštatská. Praha 2008.